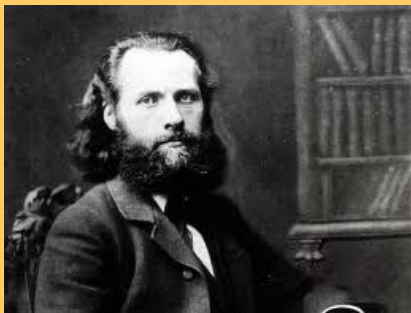


F. Domela Nieuwenhuis

De Evangelisch-Lutherse Kerk in het Koninkrijk der Nederlanden was een lutherse kerkgemeenschap in Nederland van 1818 tot 2004. De eerste lutherse congregaties in Nederland werd gesticht in de 16e eeuw maar een georganiseerde "Evangelisch-Lutherse Kerk in het Koninkrijk der Nederlanden" kwam pas in 1818. De stad Amsterdam was, en is nog steeds, het centrum van het Nederlandse lutheranisme. De meeste lutheranen in Nederland zijn afstammelingen van personen die hoogstwaarschijnlijk in aanraking zijn gekomen met Duitse of Scandinavische lutherse koophandelaren. De lutherse kerk is altijd redelijk klein gebleven. Op 1 mei 2004 ging de kerk op in de Protestantse Kerk in Nederland.

De Wijcker Swaen is een klein 'huiskerkje, dat verscholen ligt in het centrum van Beverwijk aan de Koningstraat 119. In 1772 kocht de kerkenraad van de Lutherse Gemeente 'een huis met erf en stallingen voor koeien en paarden, gelegen aan de Koningstraat'. Het huis werd verbouwd en vergroot, en twee jaar later werd het nu nog bestaande kerkgebouw voltooid. De meest spraakmakende dominee van dit kerkje was ongetwijfeld F. Domela Nieuwenhuis.



Ferdinand Domela Nieuwenhuis, geboren te Amsterdam op 31 december 1846 en gestorven te Hilversum op 18 november 1919 was een Nederlands politicus, sociaal-anarchist, en antimilitarist. Hij geldt als één van de oprichters van de socialistische beweging in Nederland. Tevens was hij de oprichter van het tijdschrift 'De Vrije Socialist'. Domela Nieuwenhuis was de zoon van Ferdinand Jacob Domela Nieuwenhuis, luthers predikant en hoogleraar theologie, en Henriette Frances Berry. Oorspronkelijk heette hij Nieuwenhuis, maar in 1859 ontving zijn familie toestemming de achternaam 'Domela' toe te voegen.

Hij huwde vier maal; drie echtgenotes stierven in het kraambed. In 1870 huwde hij Johanna Lulofs met wie hij twee zoons kreeg, zij overleed op 26 maart 1872 in Beverwijk en werd begraven op het kerkhof bij de Wijkertoren. Hij hertrouwde op 29 oktober 1874 te Beverwijk met Johanna Adriana Verhagen met wie hij twee dochters kreeg, zij overleed in 1877. Zij werd geboren op 11 februari 1842 in Beverwijk als dochter van Pieter Verhagen en Wilhelmina Hillegonda Schuitemaker. Hij hertrouwde in 1880 met Johanna Frederika Schingen Hagen met wie hij een zoon kreeg die jong stierf, zijn vrouw overleed in 1884. Hij hertrouwde in 1891 met Johanna Egberta Godthelp met wie hij vier kinderen kreeg. Twee daarvan zijn jong gestorven. De overige twee waren een dochter en een zoon.

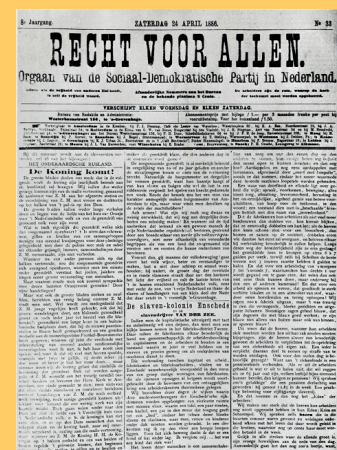


Johanna Lulofs

Hij was van 1868 tot 1870 proponent in de Evangelisch-Lutherse kerk. (Een proponent is een afgestudeerd theoloog die mag preken en beroepbaar is. In de nieuwe kerkorde van de PKN is het begrip proponent weer teruggekomen, nadat het lange tijd minder gebruikt werd.)

Hij was achtereenvolgens Evangelisch-Luthers predikant te Harlingen van 22 mei 1870 tot 1871, te Beverwijk van 1871 tot 1875 en te 's-Gravenhage van 1875 tot 31 augustus 1879. In 1879 brak hij met de kerk en werd atheïst. In Beverwijk bleef hij actief in de Vredesbond en redigeerde tevens het streekweekblad Kennemerland.

Tijdens zijn laatste aanstelling als predikant richtte hij het weekblad "Recht voor allen" op waar hij van 1 maart 1879 tot 1898 redacteur was. Van 19 januari 1887 tot 31 augustus 1887 zat hij een gevangenisstraf uit wegens majesteitsschennis. De aanleiding was een anarchistisch artikel. Hoewel hij niet de schrijver van het stuk was nam hij als hoofdredacteur de verantwoordelijkheid voor het artikel, waarin o.a. Willem III "Koning Gorilla" werd genoemd. Ook het opnemen van een tiental blanco bladzijden voorstellende 'de Activiteiten des Konings' viel totaal verkeerd.





Hij was redacteur van "De Vrije Anarchist", van 2 april 1897 tot 1918, secretaris van de centrale raad SDB, van 1882 tot 1887 en leider van de SDB De Sociaaldemocratische Bond (SDB) was de eerste partij op socialistische grondslag in Nederland. In 1894 werd de partij verboden door de Hoge raad en ging verder onder de naam Socialistenbond, welke in 1897 werd ontbonden. Als alternatief voor de SDB werd op 26 augustus 1894 de SDAP opgericht in 't lokaal Atlas aan de Ossenmarkt 9 te Zwolle. Tot de 12 oprichters (de "twaalf apostelen" genoemd) behoorden Pieter Jelles Troelstra, Jan Schaper en Willem Vliegen.

De SDB streefde aanvankelijk vooral naar algemeen kiesrecht. In de jaren 1883 - 1885 werd op Prinsjesdag door partijleden langs de route van de koninklijke stoet gedemonstreerd. Na Prinsjesdag 1885 werd de aandacht verlegd naar de sociale strijd van de vakbeweging. De bond was revolutionair, dat impliceert dat zij veranderingen middels een revolutie in Nederland wilde bewerkstelligen. Desondanks werd wel aan verkiezingen deelgenomen en zo kwam Domela Nieuwenhuis in 1888 in de Tweede Kamer. Van 1 mei 1888 tot 15 september 1891 was hij voor het kiesdistrict Schoterland lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

In maart 1891 wees hij een uitnodiging voor een koninklijk diner af met een schrijven aan koningin-regentes Emma. Hij verklaarde daarin, dat de reden voor zijn weigering was, meer nog dan het niet kunnen of willen voldoen aan de voorwaarde om in kostuum te verschijnen, dat hij niet aan een 'weldeeringen disch' wilde aanzitten, terwijl hij wist dat duizenden het allernoodzakelijke misten "om den mond open te houden van vrouw en kinderen zonder dat (er) iets werd gedaan om in dien nood te voorzien".



Ferdinand Domela Nieuwenhuis stierf op 18 november 1919 te Hilversum op 72-jarige leeftijd. De laatste jaren van zijn leven waren geestelijk, fysiek en financieel moeilijk. Mede door het geld dat de beweging hem gekost had was hij straatarm geworden. Een speciaal fonds hielp hem op kiese wijze aan enige inkomsten.

Hij werd als een van de eersten gecremeerd en bijgezet op Westerveld in Velsen. Een rouwstoet, waar 12.000 sympathisanten aan deelnamen, trok door Amsterdam. In 1931 werd zijn standbeeld, gemaakt door Johan Polet, in Amsterdam onthuld. Het staat op het Nassauplein, in Amsterdam-West, naast het Westerpark. Nabijgelegen is ook het naar hem vernoemde Domela Nieuwenhuisplantsoen.

Hij was in Nederland populair door zijn optredens bij stakingen van ambachtslieden, maar ook bij die van de veenarbeiders. In veel arbeiderswoningen was een foto van hem te vinden. Omdat hij in zijn leven opkwam voor de Friese veenarbeiders, kreeg hij de bijnaam Us Ferlosser. In Heerenveen is anno 2004 nog steeds het Domela Nieuwenhuismuseum (onderdeel van het Museum Willem van Haren) te vinden. Het communistische blad *De Tribune* zette boven zijn necrologie: 'Den Makker die de massa's uit doodsche slaafschheid wekte'.

